

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิด วิวัฒนาการ ของสภาวิศวกร

คำว่า วิชาชีพ มาจากคำสันธิ คือ “วิชา” และ “อาชีพ” ถ้าสังเกตแล้วจะเห็นว่าวิชาชีพ นั้นไม่ใช่อาชีพธรรมดา แต่ประกอบด้วย “วิชา” ด้วย ดังนั้นอาชีพทุกอาชีพไม่ได้รับการยกย่อง ให้เป็นวิชาชีพทั้งหมด มีเพียงบางอาชีพเท่านั้นที่ได้รับเกียรติถือว่าเป็นวิชาชีพ

สำหรับภาษาอังกฤษ Profession มาจากคำกริยา “to profess” จากคำภาษาละติน pro + fateri แปลว่า ยอมรับหรือรับว่าเป็นของตน (ศัพท์นี้เดิมใช้ในทางศาสนา เป็นการ ประกาศว่าตนมีศรัทธาในศาสนาหรือประกาศปฏิญาณตน)

พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงแปลคำศัพท์ “Profession” ว่า “อาชีพ-ปฏิญาณ” (อาชีพ+ คำปฏิญาณ) เพราะสภาพอันแท้จริงแห่งวิชาชีพ คือ การปฏิญาณตนต่อ สรรพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่า จะประกอบอาชีพตามธรรมเนียมซึ่งมีวางไว้เป็นบรรทัดฐาน อาชีพปฏิญาณใน ชั้นต้นได้แก่ วิชาอาชีพของนักบวชซึ่งต้องเคร่งครัดในระเบียบวินัยที่บังคับไว้และต่อมาคือ นักกฎหมาย แพทย์ เภสัชกร ฯลฯ ซึ่งจัดองค์กรควบคุมกันเอง มีวินัย และจริยธรรมอันเคร่งครัด

“วิชาชีพ” หรือ Profession หมายถึง งานที่ตนได้ปฏิญาณว่าจะอุทิศตัวทำไปตลอดชีวิต เป็น งานที่ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนมานาน เป็นงานที่มีขนบธรรมเนียมและจรรยาของหมู่คณะ โดยเฉพาะ ได้รับค่าตอบแทนในลักษณะค่าธรรมเนียม (fee) หรือ ค่ายกครู มิใช่ค่าจ้าง (Wage)

การที่จะเรียกว่าเป็นวิชาชีพได้นั้น ศาสตราจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้อธิบายไว้ว่า คำว่าวิชาชีพจะต้องประกอบด้วยลักษณะอย่างน้อย 3 ลักษณะ ด้วยกัน ได้แก่

1. เป็นอาชีพที่เป็นการงานที่มีการอุทิศตนทำไปตลอดชีวิต
2. การงานที่ทำนั้น ต้องได้รับการสั่งสอนอบรมเป็นวิชาชีพชั้นสูง ในลักษณะอบรมกันหลายปี
3. ผู้ทำงานประเภทนั้น จะต้องมิใช่ชุมชน หรือเป็นหมู่คณะ ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีสำนึก

ใน จรรยาบรรณ เกียรติยศ และศักดิ์ศรี ตลอดจนมีองค์กรและกระบวนการเพื่อสอดส่องพิทักษ์ รักษาขนบธรรมเนียม เกียรติศักดิ์ ศักดิ์ศรี นั้นด้วย¹

¹ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2543). *หลักวิชาชีพนักกฎหมายในภาคพื้นยุโรป*: หลักวิชานักกฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 4).

องค์กรวิชาชีพ (Professional Organization) หมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุม และส่งเสริมการประกอบวิชาชีพซึ่งลักษณะขององค์กรทางวิชาชีพอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพโดยทั่วไปจะกระทำโดยรัฐเป็นผู้อนุมัติจัดตั้ง
- 2) องค์กรวิชาชีพมีองค์ประกอบคือ สมาชิกขององค์กรและองค์กรบริหารขององค์กร
- 3) อำนาจและหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพ มีอำนาจในลักษณะตัวแทนของผู้ประกอบอาชีพ และเป็นตัวแทนของรัฐในการควบคุมวินัยในการประกอบอาชีพของสมาชิกเป็นการใช้บังคับอำนาจฝ่ายเดียว

“วิชาชีพ” ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Profession มาจากคำกริยา “ to profess” รากศัพท์ในภาษาละติน คือ Pro + Fateri แปลว่ายอมรับหรือรับว่าเป็นของตน ความหมายของคำว่า “Profession” คืออาชีพที่ต้องมีการศึกษาขั้นสูงและการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้นิยามคำว่า “วิชาชีพ” หมายถึง “วิชาที่ใช้ในการประกอบอาชีพ”

วิชาชีพ หรือ Profession หมายถึง งานที่ตนได้ปฏิญาณว่าจะอุทิศตัวทำไปตลอดชีวิต เป็นงานที่ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนมานาน เป็นงานที่มีขนบธรรมเนียมและจรรยาของหมู่คณะ โดยเฉพาะ ได้รับค่าตอบแทนในลักษณะค่าธรรมเนียม (fee) หรือ ค่ายกครู มิใช่ค่าจ้าง(Wage)

ศ.ดร.บวรศักดิ์ สุวรรณโณ ได้ให้ความหมายของ “วิชาชีพ” ในความหมายแคบไว้ว่า วิชาชีพ คือ คนที่ประกอบวิชาชีพนี้ไ้จะต้องมีความรู้และคุณสมบัติ ตลอดจนประสบการณ์พิเศษที่ผู้ประกอบวิชาชีพทั่วไปอาจไม่มี ซึ่งได้แก่ วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิศวกรรม กฎหมาย แพทย์

อาจารย์พนม เอี่ยมประยูร ได้บรรยายไว้ว่า วิชาชีพ หมายถึงอาชีพเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่งที่ต้องมีการศึกษาอบรมฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน มีความสำคัญต่อความเป็นความตายและผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านี้จะต้องเป็นผู้มีจิตวิญญาณในการให้บริการ(spirit of services)

ลักษณะสำคัญของการเป็นวิชาชีพ ได้แก่

1. มีองค์ความรู้เฉพาะของตน ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเข้ารับการศึกษ ฝึกอบรมให้มีความรู้ในศาสตร์เฉพาะของวิชาชีพนั้นๆ

2. มีความเป็นอิสระในการประกอบวิชาชีพ เป็นการประกอบวิชาชีพที่มีมาตรฐานการปฏิบัติเป็นการเฉพาะสำหรับวิชาชีพนั้นๆ โดยมีองค์ความรู้เป็นพื้นฐาน บุคคลอื่นไม่สามารถจะมาสั่งการให้ปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ได้ นอกจากนี้การปกครองกันเองภายในวิชาชีพเดียวกันยังเป็นอิสระจากการควบคุมของคนนอกวิชาชีพ เช่น ถ้าสมาชิกคนใดกระทำผิด การพิจารณาจะเริ่มจากคณะกรรมการขององค์กรวิชาชีพก่อน

3. มีกฎหมายรองรับการประกอบวิชาชีพ หมายถึง จะต้องมีการขึ้นทะเบียนเพื่อขออนุญาตประกอบวิชาชีพ ได้แก่ ใบประกอบวิชาชีพ

4. มีจรรยาบรรณ ตราขึ้นเพื่อผู้ประกอบวิชาชีพดำรงตนหรือประพฤติตนอยู่ในความถูกต้อง ดีงามต่อผู้รับบริการ ต่อเพื่อนผู้ร่วมวิชาชีพ ต่อตนเอง และต่อสังคมส่วนรวม

5. มีสำนึกที่จะให้บริการ เมื่อถูกเรียกร้องการบริการจะต้องเต็มใจที่จะให้บริการแก่ผู้มารับบริการได้เสมอ บางครั้งอาจจะต้องสละความสุขส่วนตัว มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน

การที่จะเรียกว่าเป็นวิชาชีพได้นั้น ศาสตราจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์ ปรมาจารย์ด้านกฎหมายท่านหนึ่งในสังคมไทย ได้อธิบายไว้จะต้องประกอบด้วยลักษณะอย่างน้อย 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1. เป็นอาชีพที่เป็นการทำงานที่มีการอุทิศตนทำไปตลอดชีวิต
2. การงานที่ทำนั้น ต้องได้รับการสั่งสอนอบรมเป็นวิชาชีพชั้นสูง ในลักษณะอบรมกันหลายปี
3. ผู้ทำงานประเภทนั้น จะต้องมิหุนชน หรือเป็นหมู่คณะ ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี

สำนึกใน จรรยาบรรณ เกียรติยศ และศักดิ์ศรี ตลอดจนมีองค์กรและกระบวนการเพื่อสอดส่องพิทักษ์รักษากฎขนบธรรมเนียม เกียรติศักดิ์ ศักดิ์ศรี นั้นด้วย

“วิชาชีพวิศวกรรม” ตาม พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 4 บัญญัติว่า “วิชาชีพวิศวกรรม” หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมในสาขาโยธา วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหกรรม และสาขาวิศวกรรมอื่นๆ ที่กำหนดในกระทรวง “วิชาชีพวิศวกรรมควบคุม” หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมที่กำหนดในกระทรวง

องค์กรวิชาชีพตรงกับภาษาอังกฤษ “Professional Organization” หมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพสำคัญ

องค์กรวิชาชีพเป็นองค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมวินัยในการประกอบอาชีพ เช่น การวางกฎข้อบังคับทางวิชาชีพ การพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การพิจารณาลงโทษเมื่อมีการกระทำผิด และเพิกถอนใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพ เป็นต้น²

โดยปกติแล้ววิชาชีพเป็นอาชีพของบุคคลซึ่งได้อาศัยทำมาหากินเลี้ยงชีวิต เพียงแต่มีความแตกต่างที่วิชาชีพนั้นเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญมากกว่าอาชีพโดยทั่วไป และมีผู้ใช้ผู้ใดจะสามารถประกอบวิชาชีพได้โดยปราศจากการศึกษาและการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญก่อนการประกอบวิชาชีพ โดยที่ผลของการประกอบวิชาชีพนั้นหากเป็นประโยชน์ก็จะ

² นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2541). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ วิญญูชน.

เป็นประโยชน์ที่มีคุณค่าต่อบุคคลและสังคม และหากเกิดโทษก็จะเกิดผลในทางร้ายมากกว่าการประกอบอาชีพโดยทั่วไป

ความแตกต่างระหว่างวิชาชีพ(Professions) กับอาชีพ(Occupations)อาจพิจารณาได้จาก

1. วิชาชีพโดยทั่วไปต้องมีการศึกษาและฝึกอบรมขั้นสูง (Learning) เป็นการศึกษาอบรมทางความคิดยิ่งกว่าทางร่างกาย โดยต้องได้รับหนังสืออนุญาตให้ประกอบวิชาชีพได้ ในขณะที่การประกอบธุรกิจหรืออาชีพอื่น อาจจะได้มาจากการศึกษาอบรมหรือจากประสบการณ์ สามัญสำนึก หรือจากการฝึกอบรมทางร่างกายก็ได้

2. วิชาชีพเป็นบริการที่จำเป็นแก่ชุมชน ต่างกับธุรกิจหรืออาชีพอื่นที่อาจไม่ถึงขนาดที่จำเป็นขาดเสียไม่ได้

3. วิชาชีพต้องทำด้วยเจตนารมณ์รับใช้ประชาชน (Spirit of public service) เพราะฉะนั้นผลประโยชน์ที่จะได้รับส่วนตัวย่อมมีความสำคัญรองลงไป

4. วิชาชีพจะต้องมีกฎของการประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะและต้องปฏิบัติตาม โดยเคร่งครัด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สังคม หากมีการประพฤติดิฉัยข้อบังคับ จะต้องมีการลงโทษทางวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างเข้มงวด

กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพในประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพในประเทศไทยแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

- 1)กฎหมายวิชาชีพด้านการแพทย์และการสาธารณสุข
- 2.)กฎหมายวิชาชีพด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม
- 3) กฎหมายวิชาชีพด้านกฎหมาย และ
- 4) กฎหมายวิชาชีพด้านอื่นๆ

วิชาชีพมีลักษณะพิเศษที่เป็นพื้นฐานที่ใช้อธิบายถึงการเป็นวิชาชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ ซึ่งมีผู้ที่อธิบายลักษณะพื้นฐานของการเป็นวิชาชีพ (The nature of Professions) ซึ่งเปรียบเทียบกับคำว่า อาชีพ (Occupation) กับคำว่า วิชาชีพ (Professions) ว่าจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะที่สำคัญ 4 ลักษณะ (Characteristics) คือ³

1. ลักษณะที่เป็นธรรมชาติของงานทางด้านวิชาชีพ (The nature of Profession) สามารถแบ่งได้ เป็น 3 ลักษณะคือ

1) ลักษณะที่เป็นธรรมชาติของงานในทางวิชาชีพ จะต้องเป็นลักษณะงานที่ต้องใช้ความชำนาญ (Skilled)ในการประกอบวิชาชีพที่เกิดจากการศึกษา การเรียนรู้ และฝึกฝนจนเกิด

³ ศินีนาถ เกียรติศักดิ์กวางไพศาล. (2534). ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 9 -10

ความชำนาญโดยการถ่ายทอดจากผู้มีความรู้ เช่น จากการเป็นครูผู้สอนถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ในการศึกษาวิชาชีพทางการแพทย์ในอดีต หรือจากการศึกษาในสถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะ หรือเกิดจากการฝึกฝนและปฏิบัติในวิชาชีพจนเกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือเฉพาะสาขา (Specialized) ตามลักษณะธรรมชาติของวิชาชีพนั้นๆ ซึ่งต้องฝึกฝนปฏิบัติงานเพื่อสร้างประสบการณ์ (Experience) ก่อนที่สามารถออกไปประกอบวิชาชีพได้

2) ลักษณะของงานที่ทำเป็นกรใช้สติปัญญา (Intelligence) มากกว่าใช้ฝีมือ (Manual) ซึ่งทำให้วิชาชีพเป็นงานที่ไม่ใช่ว่าทุกคนสามารถทำได้

3) ลักษณะของงานที่จำเป็นต้องมีระยะเวลาสำหรับใช้ในการอบรมทั้งในด้านของทฤษฎี(Theory) และปฏิบัติ (Practice) ก่อนที่จะสามารถปฏิบัติการหรือกระทำการ (Perform) ในงานอย่างนั้นได้อย่างเพียงพอ

2. ลักษณะที่ต้องมีจรรยาบรรณควบคุม (The moral aspect) การมีจรรยาบรรณควบคุมเฉพาะเป็นลักษณะของงานในวิชาชีพซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องกระทำการหรือได้รับความคาดหวังว่าต้องกระทำการตามหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมจรรยา (Moral principle) ควบคู่ไปกับหน้าที่ทั่วไปในเรื่องความซื่อสัตย์ (The general duty of honesty) และเป็นที่ยึดมั่นว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเสนอมาตรฐานขั้นสูงของการบริการสำหรับการให้บริการในวิชาชีพนั้น (A high standard of service for its own sake) ซึ่งการประกอบวิชาชีพบางอย่างนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานที่ถือเป็นความลับของผู้รับบริการที่มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการเก็บรักษาความลับ (Confidentiality) โดยผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ประกอบวิชาชีพยังจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างกว้างขวาง ซึ่งในบางครั้งอาจจะนอกเหนือจากหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีต่อผู้รับบริการ เช่น แพทย์มีหน้าที่ที่จะต้องป้องกันการเผยแพร่ขยายของเชื้อโรคติดต่อซึ่งเกินเลยต่อหน้าที่ที่แพทย์มีต่อผู้ป่วยที่ตนรักษา หรือกรณีวิศวกรและสถาปนิกผู้ออกแบบและคำนวณโครงสร้างอาคารต้องรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของสาธารณชนที่มาใช้สอยอาคารนั้น จึงเป็นการนอกเหนือหน้าที่ที่วิศวกรและสถาปนิกมีต่อผู้รับบริการทางวิชาชีพ

3. ลักษณะที่ต้องมีองค์กรเพื่อการเป็นหมู่คณะ (Collective organization) โดยปกติแล้วผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องสังกัดหรือเข้าร่วมในสมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพออกกฎข้อบังคับในการรับเข้าเป็นสมาชิก และการหาแนวทางในการส่งเสริมมาตรฐานของการประกอบอาชีพและโดยปรกติแล้วสมาคมหรือองค์กรของผู้ประกอบวิชาชีพนี้ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือรูปแบบการทดสอบความรู้ ความสามารถผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกหรือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพรวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อบังคับในการประกอบวิชาชีพ (Code of practice) เช่น หลักเกณฑ์การก่อสร้างในเขตแผ่นดินไหว หรือระเบียบปฏิบัติที่สำคัญในการปฏิบัติการทางวิชาชีพ (Code of conduct) เช่น

หลักเกณฑ์ในการรับค่าตอบแทนเมื่อปฏิบัติงานผ่านไปแล้วเท่าใดและหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า จรรยาบรรณหรือมรรยาทในวิชาชีพ (Code of ethics) เช่นการไม่ทิ้งงาน การไม่โฆษณาเกินความเป็นจริงหรือเป็นการโอ้อวด หรือการแย่งงานของผู้ประกอบวิชาชีพอื่น

4. ลักษณะของสถานภาพที่สูงในสังคม (High status in society) วิชาชีพเป็นงานของผู้มีความรู้ความสามารถและมีความชำนาญและบางวิชาชีพผู้ประกอบวิชาชีพต้องอุทิศตนให้กับงานที่รับทำอย่างถึงที่สุด ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าการประกอบอาชีพโดยทั่วไป เรียกว่า เป็นค่าธรรมเนียม (Fee) ไม่ได้เรียกเป็น ค่าจ้าง (wage) ดังนั้นสถานภาพของผู้ประกอบวิชาชีพในสังคมจึงได้รับการยอมรับว่าสูงกว่าผู้ประกอบอาชีพ

โครงสร้างของกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ มักมีองค์ประกอบดังนี้

1. สภาวิชาชีพ เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่หลักในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ เช่น แพทยสภา สภาวิศวกร สภานายความ หรือสภาวิชาชีพบัญชี
2. สมาชิก ซึ่งมีสิทธิหน้าที่ตามที่กฎหมายวิชาชีพแต่ละฉบับกำหนดไว้
3. คณะกรรมการวิชาชีพ มีอำนาจหน้าที่ออกกฎ ข้อบังคับ หรือระเบียบต่าง ๆ ใช้บังคับเป็นการทั่วไป กำหนดหลักเกณฑ์ของการประพฤติตน และการปฏิบัติวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เรียกว่า จรรยาบรรณ หรือมรรยาทแห่งวิชาชีพ
4. การควบคุมการประกอบวิชาชีพ โดยองค์กรวิชาชีพจะมีการจดทะเบียนหรือการขึ้นทะเบียนผู้เป็นสมาชิก หรือผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ที่ไม่ประกอบวิชาชีพ เพื่อใช้แสดงตนในการประกอบวิชาชีพและเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่มีใช้สมาชิกหรือผู้ได้รับใบอนุญาตไปประกอบวิชาชีพที่ควบคุมเหล่านี้

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพทั้งหมด 16 ฉบับ คือ

1. พระราชบัญญัติการประกอบอาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522
2. พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525
3. พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528
4. พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528
5. พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. 2535
6. พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537
7. พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537
8. พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542
9. พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542
10. พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

11. พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545
12. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546
13. พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547
14. พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. 2547
15. พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547
16. พระราชบัญญัติวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2551

2.1 ความเป็นมาของกฎหมายวิชาชีพวิศวกรรม

กฎหมายฉบับแรกของไทยที่เกี่ยวกับวิชาชีพวิศวกรรม คือ พระราชบัญญัติวิศวกรรม พ.ศ. 2505 เนื่องจากการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเป็นโดยเสรี ผู้ที่มีความรู้ด้านวิศวกรรมที่จบการศึกษาจากในแะเทศและต่างประเทศ สามารถทำงานได้โดยปราศจากการควบคุม และสังคมไทยยังขาดแคลนผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิศวกรรมเพราะสาเหตุมาจากการศึกษาในสาขาวิชาชีพวิศวกรรมในสมัยนั้นยังไม่ได้รับความนิยมเหมือนในปัจจุบันนี้

การที่รัฐเปิดเสรีในวิชาชีพวิศวกรรมทำให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมที่ไม่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและมาตรฐานเพียงพอ จึงมีการตราพระราชบัญญัติควบคุมก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2479 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมในสาขาวิชาวิศวกรรมโยธาและก่อสร้างเท่านั้น จึงเป็นเหตุผลที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2505 เพราะการสร้างอาคารขนาดใหญ่ การจัดตั้งโรงงานและการสร้างซ่อมแซมเครื่องจักรกลไฟฟ้า มีจำนวนมากขึ้นควรที่จะมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม เพื่อความปลอดภัยของบุคคลและทรัพย์สิน กำหนดมาตรฐานความรู้ความสามารถของผู้ประกอบและควบคุมงานตลอดจน ส่งเสริมในทางวิชาการ ควบคุมงานและควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้อยู่ในมาตรฐาน คณะกรรมการที่กฎหมายบัญญัติมอบหมายอำนาจให้ทำหน้าที่แทนรัฐ มีชื่อว่า “คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือ ก.ว.”

ในอดีตวิศวกรไทยได้รวมตัวกันภายใต้สถาบันวิชาชีพ คือ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (ว.ส.ท.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2486 ต่อมา รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 ขึ้น เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมมีการเปลี่ยนแปลง มีความต้องการวิศวกรมากขึ้น จึงมีการเร่งผลิตวิศวกร เป็นผลให้งานวิศวกรรมมีปัญหาเรื่องคุณภาพงาน จำเป็นต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกทางด้านจรรยาบรรณและมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ครั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่รุนแรงหลายครั้งจนมีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของวิชาชีพวิศวกรรม อาทิ เหตุการณ์จากรถบรรทุกแก๊สระเบิดที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2532 ไฟไหม้โรงงาน อาคาร

ถล่มที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก ทบวงมหาวิทยาลัย และวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยฯ จึงได้มีการจัดสัมมนาระดมความคิดและได้ข้อสรุปในการจัดตั้ง “ สภาวิศวกร ” รวม 4 ประการคือ

1. ให้มีสภาวิชาชีพที่สามารถปกครอง ควบคุมและกำกับดูแลกันเอง สภาวิศวกรจึงต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก
2. ให้มีความคล่องตัวในการบริหารงาน โดยอิสระจึงต้องมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล
3. ให้สภาวิศวกรมีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลควบคุม ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการประกอบวิชาชีพอย่างต่อเนื่องทันต่อวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
4. ให้มีการประกอบวิชาชีพด้วยมาตรฐานหนึ่งเดียวไม่ว่าจะเป็นราชการหรือเอกชน และจะไม่มีการยกเว้นสำหรับคนต่างชาติ

การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมมีความเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยมีพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 เป็นแนวทางการควบคุมบังคับการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ซึ่งหมายความถึงวิชาชีพการช่างในสาขา วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเคมี วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม โดย คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม (ก.ว.) ทำหน้าที่ดำเนินกิจการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุณสมบัติผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ผู้ที่ประสงค์จะประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามพระราชบัญญัติ โดยต้องมีคุณวุฒิจบปริญญาตรีวิศวกรรมศาสตร์ในสาขาที่ขอรับใบอนุญาต จากสถาบันที่ ก.ว. รับรองหลักสูตร

ต่อมาในปี พ.ศ.2513 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ เพื่อกำหนดให้ ก.ว. มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการเทียบคุณวุฒิวิชาชีพวิศวกรรม ทดสอบความรู้ในกรณีขอเลื่อนประเภทและตรวจสอบคุณวุฒิผู้ได้รับใบอนุญาตประเภทต่างๆ ให้อยู่ในระดับเดียวกันรวมทั้งป้องกันผู้มีความรู้ต่ำกว่ามาตรฐานหรือผู้หลีกเลี่ยงประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม โดยแอบอ้างว่ามีได้กระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์สินจ้างหรือบำเหน็จรางวัลอีกด้วยซึ่งจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เพิ่มเติมบทบาทอำนาจหน้าที่ของ กว. ให้กว้างมากขึ้น หลังจากนั้นใน ปี 2520 ได้มีการตราพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2520 ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 และพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2512 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คุณวุฒิ คุณสมบัติ และระยะเวลาประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมของผู้ขอรับใบอนุญาต การประกาศชื่อ ที่อยู่และคุณวุฒิของผู้รับใบอนุญาต อายุใบอนุญาตบางประเภท ข้อกำหนดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ควบคุมของผู้ได้รับใบอนุญาต โทษ อัตราค่าธรรมเนียมที่ไม่เหมาะสม และเพื่อให้คณะกรรมการควบคุมประกอบวิชาชีพวิศวกรรมมีอำนาจออกใบอนุญาตพิเศษตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละรายได้จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ

คณะกรรมการ ก.ว. มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้มีมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยของประชาชนด้านการพิจารณาในการออกใบอนุญาตที่มีชื่อเรียกในทางกฎหมายว่า “ใบอนุญาตผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม” หรือเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า “ใบ ก.ว.” ให้แก่บุคคลที่มีความรู้ความสามารถตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่ ก.ว. กำหนด และ คณะกรรมการ ก.ว. ยังมีอำนาจพิจารณาลงโทษวิศวกรผู้ที่ได้รับใบอนุญาตในทางมรรยาทแห่งวิชาชีพ ด้วยการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้นและจากพฤติการณ์ของการกระทำและยังมีอำนาจหน้าที่สำคัญ คือ

1) กำหนดมาตรฐานด้านการศึกษา โดยผู้ที่สามารถขอรับใบอนุญาตจะต้องมีการผ่านหลักสูตรการศึกษาจากสถานศึกษาที่คณะกรรมการ ก.ว. ได้ให้การรับรองแล้วเท่านั้น การรับรองหลักสูตรและสถานศึกษาจะต้องมีการพิจารณาลงไปถึงรายละเอียดของหลักสูตร (Course Description) ระยะเวลาในการศึกษา คุณวุฒิของอาจารย์ที่ทำการสอนในแต่ละวิชาตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบในห้องปฏิบัติการ

2) กำหนดมาตรฐานผลการศึกษาเฉพาะบุคคล ของผู้ขอรับใบอนุญาตซึ่งจะต้องมีการผ่านหลักเกณฑ์ ข้อ 1 คณะกรรมการ ก.ว. จะตรวจสอบ ผลการเรียนในวิชาชีพวิศวกรรมเฉพาะ (Core Course) ของสาขาวิศวกรรมว่าผู้ขอรับใบอนุญาตมีผลการเรียนในระดับต่ำกว่าที่คณะกรรมการกำหนดไว้หรือไม่ และเรียนครบตามจำนวนหน่วยกิตที่คณะกรรมการ ก.ว. กำหนดหรือไม่

3) กำหนดคุณสมบัติเฉพาะบุคคล เช่น ต้องไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียบกพร่องในศีลธรรมอันดี

4) กำหนดหลักเกณฑ์การทดสอบและอบรม

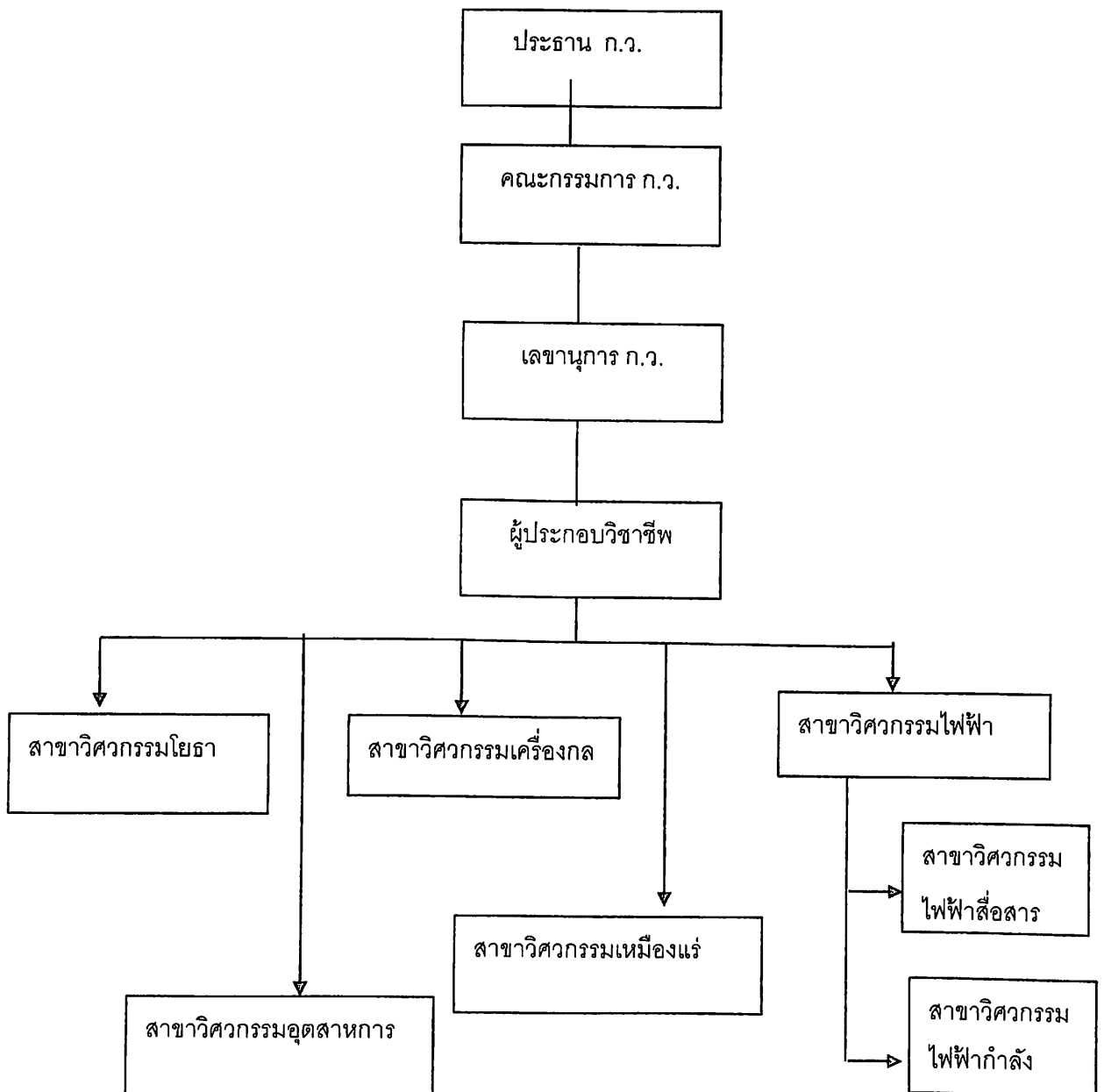
5) กำหนดประเภท (Category) ของใบอนุญาตเพื่อกำหนดระดับความสามารถ ในแต่ละสาขา ออกเป็น 3 ประเภท คือ ภาควิศวกร (Associate) สามัญวิศวกร (Charter หรือ Professional) วุฒิศวกร (Fellow หรือ Senior)⁴

การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ก.ว. ตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจดังกล่าวจะมีหน่วยงานทางราชการ คือ “สำนักงาน ก.ว.” ที่อยู่ในสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่เป็นหน่วยงาน

⁴ อรรถ อินทรศักดิ์ และนิกร เกียรติกุล . (2543). *กฎหมายวิชาชีพวิศวกรรม* . (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ. :

ให้บริการทางงานธุรการต่างๆ คณะกรรมการ ก.ว. มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดทำและรักษาทะเบียนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมที่ได้รับใบอนุญาต ก.ว. โดยมีข้าราชการสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนและทำหน้าที่เป็นเลขานุการ ก.ว.⁵

แผนภูมิโครงสร้างคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

⁵ ธนะชัย มีผดุง . (2542). *สภาวิศวกร: การปฏิรูปองค์กรควบคุมวิชาชีพวิศวกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ นิติรัฐ หน้า 3

ต่อมาได้มีการร่างพระราชบัญญัติวิศวกรเมื่อปี พ.ศ. 2538 โดยคณะบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางวิศวกรรม จนในที่สุดพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 จึงได้เกิดขึ้นและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ในปี พ.ศ.2542 ผู้ประกอบวิชาชีพทางด้านวิศวกรรมได้ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบองค์การวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 ให้เป็นสภาวิศวกร โดยสมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยได้เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพและให้เหตุผลว่า⁶

1. เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการปฏิบัติโดยที่สภาวิศวกรไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบราชการ แต่สามารถกำกับดูแลได้ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เน้นคุณภาพของวิศวกรและจิตสำนึกด้านความปลอดภัยของสาธารณชน การรักษาสภาพแวดล้อม และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสังคม

2. มีการประเมินความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพให้รัดกุมก่อนอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม อาจใช้มาตรการเพิ่มพูนความรู้ เสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์และจิตสำนึกในการประกอบวิชาชีพ

3. ควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานในระดับสากล และอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อนำไปสู่ประโยชน์ต่อสาธารณชนและสังคมโดยรวม

4. การประเมินหลักสูตร การเรียนการสอนการอบรม ของสถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ และองค์กรทางวิศวกรรม ให้เกิดคุณภาพที่ทัดเทียมกัน อันจะนำไปสู่การเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงให้เกิดคุณภาพในการพัฒนาวิชาชีพที่ทันต่อสถานการณ์และวิวัฒนาการของโลก

5. ส่งเสริมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้ทันกับวิทยาการ และเทคโนโลยีที่วิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลาด้วยการจัดระบบถ่ายโอนเทคโนโลยี การพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นในประเทศ และการสร้างศักยภาพเพื่อให้มีการผ่องถ่ายไปสู่ประเทศอื่นได้

จากนั้นในปี พ.ศ.2542 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 เพื่อเปลี่ยนแปลงการควบคุมวิชาชีพวิศวกรรมจากคณะกรรมการ กว. ไปเป็นสภาวิศวกรเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้ทำหน้าที่บริหารจัดการองค์กรวิชาชีพ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 เนื่องจากในปัจจุบันวิทยาการด้านวิศวกรรมมีความเจริญก้าวหน้ามากและมีรายละเอียดที่ลึกซึ้งในสาขาวิชา ด้านวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเหมืองแร่ วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหการ และอื่นๆ ซึ่งการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินประชาชนได้มาก เพื่อการการควบคุมและการถ่วงรองความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพและเพื่อติดตามดูแลการประกอบ

⁶ วิศวกรรมสถาน ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2538). ร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม 2538.

วิชาชีพวิศวกรรมให้ใกล้ชิดกว่าเดิม องค์กรวิชาชีพวิศวกรรมเป็นองค์กรที่เข้ามามีส่วนช่วยรัฐในการควบคุมเพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น แก่ประเทศไทยที่มีการเปิดเสรีการค้าและบริการในไม่ช้านี้เพื่อให้ภาครัฐและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณภาพการประกอบวิชาชีพเพื่อให้พร้อมที่จะแข่งขันกับต่างประเทศ จึงมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรม

จะเห็นได้ว่ามีวิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรม โดยเริ่มตั้งแต่ พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้าง พ.ศ. 2479 มาเป็น พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 จนมาถึงปี พ.ศ. 2542 ได้มีการตราพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512 และพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2520 ซึ่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ได้ก่อให้เกิด “สภาวิศวกร”

2.2 สถานะ โครงสร้าง บทบาททางกฎหมายของสภาวิศวกร

2.2.1 สถานะทางกฎหมายของสภาวิศวกร

ตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 กำหนดให้สภาวิศวกรมีสถานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคล และมีรายได้ทรัพย์สินเป็นของตนเอง โดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ สภาวิศวกรจึงมีรายได้มาจาก

- 1) ค่าจดทะเบียนสมาชิก ค่าบำรุง และค่าธรรมเนียม
- 2) เงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
- 3) ผลประโยชน์จากการจัดการทรัพย์สินและการดำเนินกิจการของสภาวิศวกร
- 4) เงินและทรัพย์สินซึ่งมีผู้ให้แก่สภาวิศวกร
- 5) ดอกผลของเงินและทรัพย์สินที่กล่าวมา

สภาวิศวกรเป็นนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 65 มาตรา 66 มาตรา 67 ไว้ดังนี้

มาตรา 65 นิติบุคคล มีขึ้นได้ด้วยอำนาจแห่งกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น

มาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมายบังคับ หรือตราสารตั้ง

มาตรา 67 ภายใต้บังคับมาตรา 66 นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้แก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น

นิติบุคคลจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

นิติบุคคลในกฎหมายมหาชน คือ นิติบุคคลที่จัดขึ้นโดยบทกฎหมาย ซึ่งได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม และทบวงทางการเมืองอื่นๆ องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรของรัฐบาล รวมถึงวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งอำนาจพิเศษในทางปกครองจะมีแต่เพียงนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนเท่านั้น เช่น การเก็บภาษี การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การออกคำสั่งบังคับฝ่ายเดียว นิติบุคคลในกฎหมายมหาชนใดได้จัดตั้งขึ้นด้วยบทกฎหมายชนิดใดก็อาจยุบเลิกได้ด้วยกฎหมายชนิดนั้น หรือกฎหมายที่สูงกว่า เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งถ้าจะยุบเลิกก็จะต้องทำด้วยพระราชบัญญัติ

หากพิจารณาถึงสถานะของสภาวิศวกร พบว่า สภาวิศวกรเป็นหน่วยงานที่รัฐมอบหมายให้จัดทำบริการสาธารณะในการควบคุมดูแลมาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ถือได้ว่ารัฐได้มอบอำนาจให้ใช้อำนาจทางปกครองแทนรัฐ แต่ไม่ได้หมายความว่าให้สภาวิศวกรมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน สภาวิศวกรจึงไม่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน บุคลากรในสภาวิศวกรจึงไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ การจ้างบุคลากรในสภาวิศวกรเป็นการจ้างแรงงานตามกฎหมายเอกชน การจัดซื้อจัดจ้างของสภาวิศวกรกับบุคคลภายนอกเป็นการทำสัญญาตามกฎหมายแพ่ง ไม่ใช่สัญญาทางปกครองแต่อย่างใด และ สภาวิศวกรจะไม่มี การตรวจสอบโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานประมาศ และกระทรวงการคลัง ผู้เขียนจึงเห็นว่า สภาวิศวกรมีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 6 แต่ไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หากแต่ถ้าใช้ตามกฎหมายเดิม คณะกรรมการ ก.ว.จะไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน คือ นิติบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเอกชน ซึ่งตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียน บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิที่ได้รับอำนาจ

คณะกรรมการสภาวิศวกรเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการจัดตั้งองค์กรและวิธีพิจารณาสำหรับวินิจฉัยสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น การเพิกถอนใบอนุญาต การพักใบอนุญาต ภายใต้ข้อบังคับของสภา จึงถือว่า “คณะกรรมการสภาวิศวกร” เป็นคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทในหน้าที่สภาวิศวกรมีคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางตุลาการเท่านั้น

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 4 ได้นิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ส่วนราชการสังกัดรัฐสภา ศาลเฉพาะในด้านที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอื่นที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.2.2 โครงสร้างทางกฎหมายองค์กรของสภาวิศวกร

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 6 ได้กำหนดให้สภาวิศวกรเป็นนิติบุคคล หากนำมาพิจารณาประกอบกับกฎหมายแพ่งพาณิชย์

มาตรา 70 “นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนทั้งนี้ตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะได้อำนาจไว้ ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนนิติบุคคล”

ซึ่งมาตรา 70 กำหนดให้นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะให้กำหนดไว้และความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนนิติบุคคลทำให้เห็นได้ว่า การดำเนินกิจการภายในขอบเขตวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดของสภาวิศวกรจึงต้องมีผู้แทนหรือคณะกรรมการผู้แทนดำเนินกิจการแทน ซึ่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสภาวิศวกรเป็นผู้แทนสภาวิศวกร

2.2.2.1 สมาชิกสภาวิศวกร

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกสภาวิศวกร⁷ ถือได้ว่าเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญขององค์กรที่กำหนดบทบาทการทำงานของสภาวิศวกรว่าเป็นไปในแนวทางใด

ประเภทของสมาชิกสภาวิศวกร ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ได้กำหนดประเภทของสมาชิกไว้ 3 ประเภท คือ สมาชิกสามัญ สมาชิกวิสามัญ สมาชิกกิตติมศักดิ์ โดยได้กำหนดคุณสมบัติแต่ละประเภทไว้ในมาตรา 12 ดังนี้

1)สมาชิกสามัญ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

ก) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์

ข) มีสัญชาติไทย

ค) มีความรู้ในวิชาชีพวิศวกรรม โดยได้รับปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญา ในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ที่สภาวิศวกรรับรอง

ง) ไม่เป็นผู้ประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพตามที่กฎในข้อบังคับวิศวกร

จ) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่เป็นการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิศวกร

ฉ) ไม่เป็นผู้ที่มีจิตพินเพื่อน ไม่สมประกอบ หรือไม่ป็นโรคที่กำหนดในข้อบังคับของสภา

⁷ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542. มาตรา 4.

2)สมาชิกรวิสามัญ บุคคลที่จะเป็นสมาชิกรวิสามัญได้ ต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพวิศวกรรมและมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาวิศวกร

3)สมาชิกรกิตติมศักดิ์ คือผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้ประชุมใหญ่ สภาวิศวกรแต่งตั้ง สิทธิหน้าที่ของสมาชิกรสภาวิศวกร

ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจะต้องประกอบวิชาชีพให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและการปฏิบัติ ทั้งการรักษาจรรยาบรรณในวิชาชีพแล้ว ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 13 ได้ กำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกรแต่ละประเภท ดังนี้

1)การแสดงความคิดเห็นในการประชุมใหญ่สภาวิศวกร

2)การออกเสียงลงคะแนนในการประชุมใหญ่สภาวิศวกร

3)การแสดงความเห็นและซักถามเป็นหนังสือเกี่ยวกับกิจการของสภาวิศวกรต่อ คณะกรรมการสภาวิศวกร

4) การเลือก รับเลือกตั้ง หรือรับแต่งตั้งเป็นกรรมการสภาวิศวกร กรรมการ จรรยาบรรณหรืออนุกรรมการต่างๆ

5)การเสนอร่างข้อบังคับของสภาวิศวกรต่อการประชุมใหญ่ของสภาวิศวกร

ทั้ง 5 ข้อนี้ให้เป็นสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกรสามัญสำหรับสมาชิกรวิสามัญและสมาชิกรกิตติมศักดิ์ มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับสมาชิกรสามัญ เว้นแต่สิทธิหน้าที่ตาม (2),(3)⁸

การสิ้นสุดของสมาชิกรสภาวิศวกร

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 กำหนดให้สมาชิกรสภาวิศวกรหมดสมาชิกภาพลง เมื่อเข้าข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

1)ตาย

2)ลาออก

3)คณะกรรมการมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพ เพราะขาดคุณสมบัติการเป็นสมาชิกรสภาวิศวกร สำหรับกรณีสมาชิกรสามัญ และสมาชิกรวิสามัญแล้วแต่กรณี

4)ที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรมีมติให้เพิกถอนการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกรกิตติมศักดิ์

5)ไม่ชำระค่าจดทะเบียนสมาชิกรหรือค่าบำรุง โดยไม่มีเหตุผลอันควรตามที่กำหนด ในข้อบังคับสภาวิศวกร

6)สภาวิศวกรมีมติเพิกถอนใบอนุญาต

⁸ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 . มาตรา 13.

ตามกฎหมายเดิมคือพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2550 คณะกรรมการ ก.ว. ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลจึงไม่มีสิทธิในการเปิดรับสมาชิกใดๆ มีเพียงอำนาจหน้าที่ในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมให้แก่วิศวกรเท่านั้น ซึ่งวิศวกรที่ได้รับอนุญาตก็ไม่ได้เป็นสมาชิกของคณะกรรมการ ก.ว. ดังนั้น ผู้รับใบอนุญาตจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ทางกฎหมายในฐานะกฎหมายในฐานะเป็นสมาชิกของคณะกรรมการ ก.ว. จึงไม่มีอำนาจตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ก.ว. ได้ แต่สมาชิกของสภาวิศวกรมีอำนาจในการตรวจสอบการดำเนินงานของสภาวิศวกรได้ตามกฎหมายให้อำนาจไว้ แต่พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 หากสมาชิกสภาวิศวกรผู้ใดไม่ชำระค่าจดทะเบียนสมาชิกหรือค่าบำรุง โดยไม่มีเหตุอันควรตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิศวกรจะมีผลทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลง ถือได้ว่าขาดสิทธิในการประกอบอาชีพวิศวกรรมควบคุมด้วย เนื่องจากกฎหมายฉบับใหม่กำหนดไว้ว่า ถ้าผู้ใดรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม ผู้ใดขาดจากการเป็นสมาชิกวิศวกร ให้ใบอนุญาตของผู้นั้นสิ้นสุดลงด้วย'

2.2.2.2. คณะกรรมการสภาวิศวกร

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการสภาวิศวกร และ คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสภาวิศวกร¹⁰

การเข้าสู่ตำแหน่งของกรรมการสภาวิศวกร

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 ในหมวด 3 มาตรา 24 ให้มีคณะกรรมการสภาวิศวกร ประกอบด้วย

- 1) กรรมการซึ่งสมาชิกสามัญเลือกตั้งจากสมาชิกสามัญและมีได้ดำรงตำแหน่งคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาจำนวนสิบคน
- 2) กรรมการซึ่งสมาชิกสามัญเลือกตั้งขึ้นจากสมาชิกสามัญและดำรงตำแหน่งคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาจำนวนห้าคน
- 3) กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากสมาชิกสามัญ โดยการเสนอชื่อของรัฐมนตรีจำนวนห้าคน

เห็นได้ว่าวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งคณะกรรมการ สภาวิศวกร มี 2 วิธีการ คือการเลือกตั้งของสมาชิกสามัญ และการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี โดยมีการเสนอชื่อของรัฐมนตรีว่าการ

¹⁰ ธาระชัย มีผดุง. (2542). *สภาวิศวกร การปฏิรูปองค์กรควบคุมวิชาชีพวิศวกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ นิติรัฐ. หน้า 11-12

¹¹ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 . มาตรา 4.

กระทรวงมหาดไทย โดยให้อัตราส่วนจำนวน 5 คนที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คิดเป็นสัดส่วน 1 ใน 4 ซึ่งต่างจาก พระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2550 ที่ให้ คณะกรรมการ ก.ว.มีจำนวน 14 คน ที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทั้งหมดโดยไม่ได้มีการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 24 วรรค2 บัญญัติว่า “ในการเลือกตั้งและแต่งตั้งกรรมการตามวรรคหนึ่งให้คำนึงถึงสมาชิกสามัญจากสาขาวิศวกรรมควบคุมต่างๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสม” จึงเกิดการมีข้อโต้แย้งกันในประเด็นมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ของสำนักคณะกรรมการกฤษฎีกาวิเคราะห์ ให้สภาวิศวกรมีอำนาจออกข้อบังคับตามมาตรา 32 กำหนดให้กรรมการที่ได้มาจากการเลือกตั้งตามมาตรา 24 (1)และ(2) จะต้องประกอบด้วยกรรมการซึ่งสมาชิกสามัญเลือกตั้งขึ้นจากสมาชิกสามัญที่มาจากสาขาวิชาควบคุม ครบทั้งห้าสาขา ได้แก่ วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอุตสาหกรรม วิศวกรรมเหมืองแร่ โดยแต่ละสาขาจะต้องมีกรรมการอย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน โดยจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมประกอบด้วย

วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการสภาวิศวกร

ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 28 กำหนดให้กรรมการสภาวิศวกรมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี โดยที่กรรมการสภาวิศวกรที่ได้รับการเลือกตั้งจะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ และเมื่อมีตำแหน่งของกรรมการสภาวิศวกรว่างลงเพราะการพ้นตำแหน่งตามวาระก็ให้กรรมการที่พ้นตำแหน่งนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปก่อนจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งใหม่

การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการสภาวิศวกร

การพ้นจากตำแหน่งกรรมการสภาวิศวกรตามพระราชบัญญัติวิศวกร มีการกำหนดไว้ 7 กรณี ดังนี้

- 1) การพ้นตำแหน่งตามวาระปกติ คือ มีวาระ 3 ปี แต่ห้ามเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้
- 2) สมาชิกภาพสิ้นสุดลง เพราะเหตุ การตาย การลาออก คณะกรรมการมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพเพราะขาดคุณสมบัติ ไม่ชำระค่าจดทะเบียนสมาชิก หรือค่าบำรุง(มาตรา 14)
- 3) ขาดคุณสมบัติการเป็นกรรมการสภาวิศวกร เช่น เป็นบุคคลล้มละลาย เป็นต้น (มาตรา 27)
- 4) ลาออก
- 5) สภาวิศวกรมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก ที่มาประชุม
- 6) ตำแหน่งกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งว่างลงรวมกันเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดและวาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน

7) รัฐมนตรีได้อนุมัติคณะรัฐมนตรีสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง (มาตรา 69) หนึ่งการพ้นจากตำแหน่ง 1) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28 ส่วน 2) - 7) ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 29

การเลือกตั้งและการแต่งตั้งกรรมการสภาวิศวกรที่ว่างลง

ตำแหน่งกรรมการว่างลงก่อนครบวาระให้คณะกรรมการเลือกสมาชิกซึ่งต้องมีคุณสมบัติไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 27 และ มาตรา 24 (1) และ(2) แล้วแต่กรณีเป็น กรรมการสภาวิศวกรแทนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งกรรมการสภาวิศวกรนั้นว่างลง แต่ถ้าวาระของกรรมการสภาวิศวกรเดิมเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน คณะกรรมการสภาวิศวกรจะให้มีการเลือกกรรมการสภาวิศวกรแทนหรือไม่ก็ได้ กรรมการสภาวิศวกรที่ได้รับการแต่งตั้งจาก คณะรัฐมนตรี โดยรัฐมนตรีนั้นได้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการสภาวิศวกรแทนตำแหน่งที่ว่างลง ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งกรรมการว่างลง แต่ถ้าวาระของกรรมการสภาวิศวกร เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะมีการแต่งตั้งแทนหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่ง เพียงเท่ากับวาระที่เหลืออยู่

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวิศวกร

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 33 กำหนดให้คณะกรรมการสภาวิศวกรมี อำนาจดังนี้

- 1) บริหารและดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และข้อบังคับของสภาวิศวกร
- 2) สอดส่องดูแลและดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ วิศวกร พ.ศ. 2542
- 3) ออกระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการใดๆตามที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของ คณะกรรมการสภาวิศวกรหรือตามที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรมอบหมาย
- 4) กำหนดแผนการดำเนินงานและงบประมาณของสภาวิศวกร
- 5) วินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งผู้ได้รับใบอนุญาตอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ จรรยาบรรณ

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 46 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรวมควบคุมแต่ละสาขามี 4 ระดับ คือ วุฒิวิศวกร สามัญวิศวกร ภาควิศวกร ภาควิศวกรพิเศษ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภาวิศวกร จึงมีฐานะเป็น “เจ้าหน้าที่รัฐ” ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542

ลักษณะของคณะกรรมการสภาวิศวกร (ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 23 ถึง มาตรา 28)

คณะกรรมการสภาวิศวกร (พ.ร.บ.วิศวกร พ.ศ.2542 ม.24 ม.25)

1. สมาชิกสามัญซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่งคณาจารย์ 10 คน
2. สมาชิกสามัญซึ่งดำรงตำแหน่งคณาจารย์ 5 คน
3. สมาชิกสามัญ 5 คน

เลือกตั้งจากสมาชิก

แต่งตั้งโดยรัฐมนตรี

คุณสมบัติ(พ.ร.บ.วิศวกร พ.ศ.2542 ม.27)

1. ระดับสามัญไม่น้อยกว่า 10 ปี หรือ ระดับวุฒิวิศวกร
2. ไม่เคยถูกสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

วาระการดำรงตำแหน่ง(พ.ร.บ.วิศวกร พ.ศ.2542 ม.28)

คราวละ 3 ปี ไม่เกิน 2 วาระ

อำนาจหน้าที่ (พ.ร.บ.วิศวกร พ.ศ.2542 ม.23)

1. การบริหารดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ข้อบังคับฯ
2. การสอดส่องดูแลทางกฎหมายฯ
3. การออกระเบียบฯ
4. การกำหนดแผนฯ
5. การวินิจฉัยชี้ขาดอุทธรณ์ฯ

2.2.2.3 นายสภาวิศวกร อุปนายกสภาวิศวกร เลขาธิการนายกสภาวิศวกร และ
 ทรัพย์สินสภาวิศวกร

1) นายกสภาวิศวกร และอุปนายกวิศวกร

เมื่อมีการเลือกตั้งและแต่งตั้งคณะกรรมการสภาวิศวกร โดยคณะกรรมการสภาวิศวกร จะทำการเลือกกรรมการสภาวิศวกรเพื่อดำรงตำแหน่งนายกสภาวิศวกร อุปนายกสภาวิศวกรคนที่ 1 และอุปนายกวิศวกรคนที่ 2 โดยมีวาระดำรงอยู่ในตำแหน่ง 3 ปีซึ่งเท่ากับการอยู่ในวาระของ กรรมการสภาวิศวกร ซึ่งตาม พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 34 ได้กำหนดให้นายกสภา วิศวกรมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1.1) เป็นผู้แทนสภาวิศวกรในกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก
- 1.2) เป็นประธานในที่ประชุมคณะกรรมการและที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกร
- 1.3) ดำเนินกิจการของสภาวิศวกรให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการสภาวิศวกร

นายกสภาวิศวกรมีอำนาจมอบหมายให้อุปนายก กรรมการ เลขาธิการ ทรัพย์สิน หรือ เจ้าหน้าที่ของสภาวิศวกรกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภาวิศวกร

อุปนายกสภาวิศวกรคนที่ 1 เป็นผู้ช่วยนายกสภาวิศวกรในกิจการอันอยู่ในหน้าที่ของ นายกสภาวิศวกรตามที่นายกสภาวิศวกรมอบหมายและเป็นผู้แทนนายกสภาวิศวกรเมื่อนายกสภา วิศวกรไม่อยู่ หรือไม่สามารถมาปฏิบัติหน้าที่ได้ อุปนายกสภาวิศวกรคนที่ 2 มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับอุปนายกสภาวิศวกรคนที่ 1 เป็นผู้แทนนายกสภาวิศวกรเมื่อนายกสภาวิศวกรและอุป นายกสภาวิศวกรคนที่ 1 ไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติงานได้

2) เลขาธิการสภาวิศวกร และทรัพย์สินสภาวิศวกร

การได้มาซึ่งตำแหน่งเลขาธิการและทรัพย์สินจะได้มาจากการเลือกโดยนายกสภา วิศวกร โดยมีวาระในตำแหน่งคราวละ 3 ปี เช่นเดียวกับนายกสภาวิศวกร พระราชบัญญัติสภา วิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 34 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการสภาวิศวกร ดังนี้

- 2.1) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่สภาวิศวกรทุกระดับ
- 2.2) เป็นเลขาธิการในที่ประชุมคณะกรรมการและที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกร
- 2.3) ดำเนินการตามที่นายกสภาวิศวกรมอบหมาย และมาตรา 52 ยังกำหนดให้

เลขาธิการสภาวิศวกรส่งเรื่องการกล่าวหา หรือโทษเกี่ยวกับการประพฤติผิดจรรยาบรรณโดยไม่ชักช้า

ทรัพย์สินสภาวิศวกร ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ตามมาตรา 34 ได้ให้ อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแล รับผิดชอบการบัญชี การเงิน และงบประมาณของสภาวิศวกร

2.2.2.4. สำนักงานสภาวิศวกร

สำนักงานสภาวิศวกร ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 39 ซึ่งกำหนดหน้าที่ให้สำนักงานสภาวิศวกรมีหน้าที่ในงานด้านธุรการให้แก่คณะกรรมการสภาวิศวกร และสภาวิศวกร โดยนายกสภาวิศวกรแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกรตามมติของคณะกรรมการสภาวิศวกร ซึ่งบุคคลนั้นจะต้องมีคุณสมบัติและไม่ต้องห้ามดังนี้

- 1) มีสัญชาติไทย
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์
- 3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย วิกลจริต ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ
- 5) คุณสมบัติอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการสภาวิศวกรกำหนด¹¹

ดังนั้นหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกร มีการจ้างตามแบบสัญญาจ้างที่สภาวิศวกรกำหนด¹² จึงเป็นการจ้างนักบริหารที่จ้างมาทำงานด้านธุรการเพื่อสนองนโยบายของสภาวิศวกร โดยพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 42 ได้กำหนดให้หัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกรมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) ควบคุมรับผิดชอบงานทั่วไปของสภาวิศวกร
- 2) ดูแลรักษาทะเบียนสมาชิกทะเบียนผู้ได้รับใบอนุญาต และทะเบียนอื่นๆของสภาวิศวกร
- 3) ควบคุมดูแลทรัพย์สินของสภาวิศวกร
- 4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการหรือเลขาธิการสภาวิศวกรมอบหมาย

2.2.2.5. คณะกรรมการจรรยาบรรณ

คณะกรรมการจรรยาบรรณมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภา คณะกรรมการจรรยาบรรณประกอบไปด้วยประธานกรรมการจรรยาบรรณหนึ่งคนและกรรมการจรรยาบรรณตามที่สภากำหนดแต่ไม่เกินสามคน ซึ่งการแต่งตั้งกรรมการจรรยาบรรณ ตามมติที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรจากสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมมาไม่น้อยกว่าสิบปี
- 2) ไม่เคยถูกลงโทษฐานประพฤติผิดจรรยาบรรณ

¹¹ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542. มาตรา 40.

¹² พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542. มาตรา 41.

คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี และอาจได้รับตำแหน่งได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ การพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้วยังมีการพ้นตำแหน่งกรรมการจรรยาบรรณดังนี้

- 1) ลาออก
- 2) สมาชิกสิ้นสุดลง
- 3) ขาดคุณสมบัติ
- 4) สภาวิศวกรมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม
- 5) การแต่งตั้งกรรมการจรรยาบรรณที่ว่างลง

การแต่งตั้งคณะกรรมการจรรยาบรรณที่ว่างลงก่อนครบวาระให้คณะกรรมการสภาวิศวกรแต่งตั้งแทนตำแหน่งกรรมการจรรยาบรรณที่ว่างลง เว้นแต่วาระของกรรมการจรรยาบรรณเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันคณะกรรมการสภาวิศวกรจะดำเนินการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือไม่ก็ได้และให้กรรมการจรรยาบรรณซึ่งได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่¹³

อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการจรรยาบรรณมีดังนี้

1) พิจารณาวินิจฉัยคดีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ที่มีกรกล่าวหาว่ามีผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยอาจวินิจฉัยให้ยกข้อกล่าวหาดักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาตตามเห็นสมควรไม่เกิน 5 ปีหรือเพิกถอนใบอนุญาต

2) แต่งตั้งคณะกรรมการให้ปฏิบัติหน้าที่แทนเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนคณะกรรมการจรรยาบรรณได้ และการปฏิบัติราชการของอนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการจรรยาบรรณกำหนด

3) ออกหนังสือเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือส่งพยานหลักฐาน โดยให้กรรมการจรรยาบรรณและอนุกรรมการจรรยาบรรณมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณา แต่ถ้าเป็นกรณีมีคำสั่งต่อบุคคลซึ่งมิใช่อำนาจผู้ได้รับความเห็นชอบจากสภานายกพิเศษหรือผู้ซึ่งสภานายกพิเศษมอบหมาย

ดังนั้นคณะกรรมการจรรยาบรรณมีสิทธิทำคำสั่งเป็นหนังสือเฉพาะบุคคลซึ่งได้รับใบอนุญาตจากสภาวิศวกรเท่านั้น แต่ถ้าการทำเป็นหนังสือถึงบุคคลทั่วไปจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายกสภาพิเศษก่อน และการทำคำสั่งเป็นหนังสือถึงผู้ได้รับใบอนุญาต

¹³ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 56.

2.2.2.6. ผู้ตรวจการสภาวิศวกร

“ผู้ตรวจการสภาวิศวกร” มีการแต่งตั้งจากที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกร โดยมีการคัดสรรจากสมาชิกวิศวกรหรือนุคคลภายนอก โดยการเป็นผู้ตรวจการสภาวิศวกรต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังนี้

- 1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- 2) มีสัญชาติไทย
- 3) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี และไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- 4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในคดีที่คณะกรรมการสภาวิศวกรเห็นว่าจะนำไม่ซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
- 5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 6) ไม่เป็นโรคติดต่อซึ่งเป็นที่ยังเกี่ยวแก่สังคม
- 7) ไม่เป็นผู้มีจิตบกพร่อง อันเป็นเหตุให้เป็นผู้หย่อนสมรรถภาพในการประกอบอาชีพ
- 8) ไม่เคยเป็นผู้ถูกถอนใบอนุญาตหรือประพฤติผิดจรรยาบรรณในวิชาชีพ¹⁴

วาระในการอยู่ในตำแหน่งของผู้ตรวจราชการสภาวิศวกร 3 ปี ทั้งนี้การแต่งตั้งดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้ และการให้ผู้ตรวจการสภาวิศวกรพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางไปก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งผู้ตรวจการสภาวิศวกรใหม่ และมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาวิศวกรแล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกร การพ้นจากตำแหน่งของผู้ตรวจการสภาวิศวกรตามวาระปกติแล้วผู้ตรวจการสภาวิศวกรย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) ที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรมีมติให้พ้นจากผู้ตรวจการสภาวิศวกร เพราะขาดคุณสมบัติ
- 4) ที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรมีมติเพิกถอนการแต่งตั้งผู้ตรวจการสภาวิศวกร
- 5) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- 6) ขาดคุณสมบัติ

ดังนั้นการกำหนดคุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นตำแหน่งของผู้ตรวจการสภาวิศวกร มีการกำหนดโดย “ข้อบังคับสภาวิศวกร”

¹⁴ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542. มาตรา 20.

อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการสภาวิศวกร มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบการดำเนินงานของ คณะกรรมการสภาวิศวกรและทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ของสภาวิศวกร และให้ผู้ตรวจการ สภาวิศวกรมีอำนาจเข้าไปตรวจในสถานที่ทำงานต่างๆของสภาวิศวกรในเวลาปฏิบัติงาน และสามารถให้ผู้เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกช่วยเหลือให้คำชี้แจงแต่ผู้ตรวจตามสมควร ต่าง บทบัญญัติดังกล่าวนี้ไม่ได้กำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำขอของผู้ตรวจการสภา วิศวกร หากในกรณีที่คณะกรรมการสภาวิศวกรมิได้ดำเนินงานประจำปีหรือดำเนินงานไปใน ช่องทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือขัดต่อวัตถุประสงค์ของสภาวิศวกรให้ผู้ตรวจการสภาวิศวกร แจ้งที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกรหรือสมาชิกสามัญตามที่ตนเห็นสมควรพิจารณา

2.2.2.7. สภานายกพิเศษ

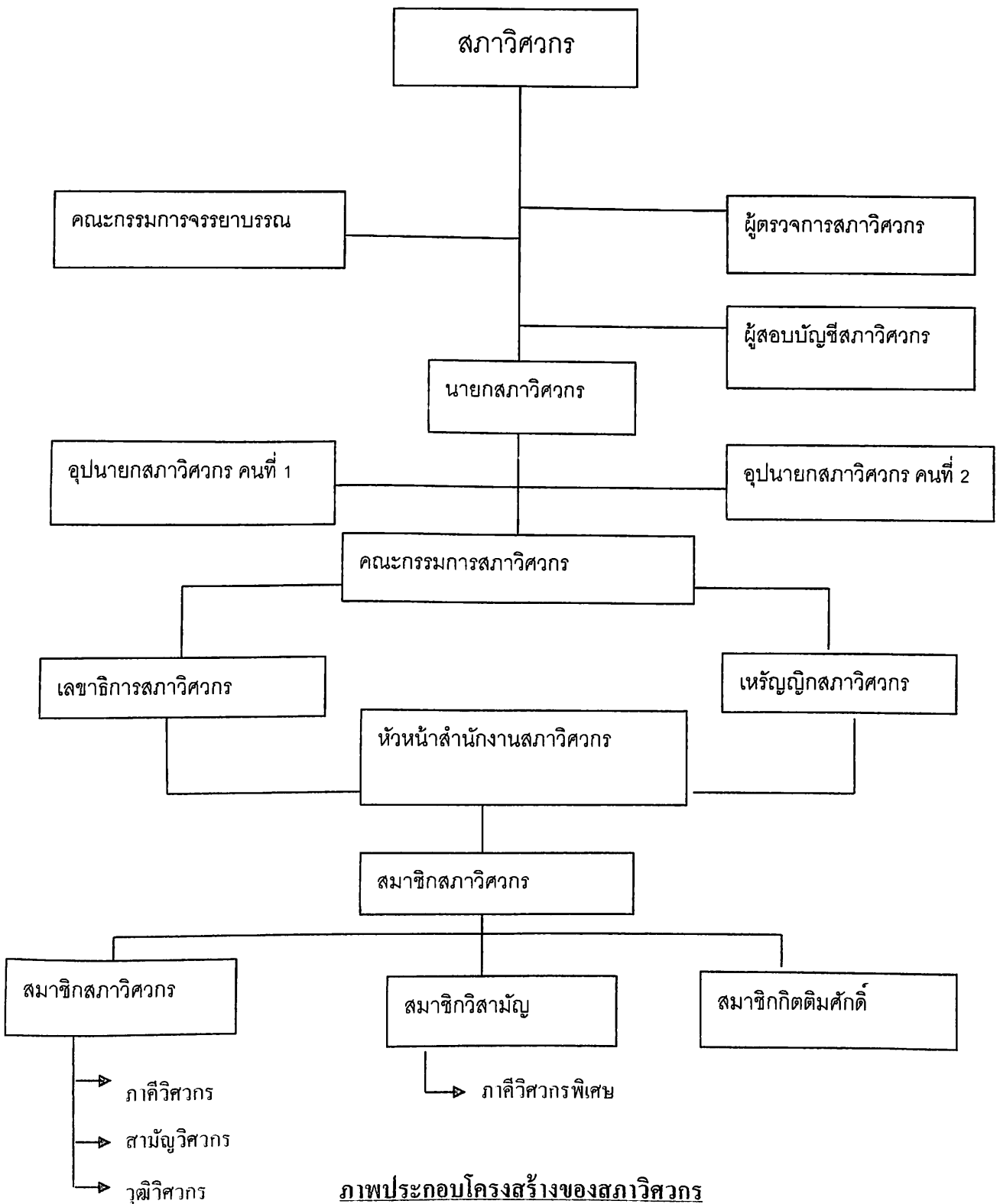
สภานายกพิเศษ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดำรงตำแหน่งสภานายกพิเศษแห่ง สภาวิศวกร¹⁵ มีอำนาจหน้าที่ของนายกสภาพิเศษมีดังนี้

- 1) กำกับดูแลการดำเนินงานของสภาวิศวกรและการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- 2) สั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของสภา วิศวกรและการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- 3) สั่งให้กรรมการสภาวิศวกรชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของสภาวิศวกร และจัด ให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือรายงานประชุมของคณะกรรมการก็ได้
- 4) สั่งเป็นหนังสือให้สภาวิศวกรระงับหรือแก้ไขการกระทำใดๆ ที่ปรากฏว่าขัดต่อ วัตถุประสงค์ของสภาวิศวกร กฎหมายหรือข้อบังคับสภาวิศวกร
- 5) สั่งให้นายกสภาวิศวกร กรรมการ หรือคณะกรรมการพ้นตำแหน่ง โดยมีเหตุผล อันสมควรตามกฎหมายและมีอำนาจแต่งตั้งกรรมการชั่วคราวแทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง
- 6) สภานายกพิเศษสามารถเข้าร่วมประชุม แสดงความเห็นในที่ประชุม คณะกรรมการสภาวิศวกร หรือส่งความเห็นเป็นหนังสือในเรื่องใดๆก็ได้

ดังนั้น สภาวิศวกร เป็น “สภาวิชาชีพ” ที่มีฐานะเป็น “นิติบุคคล” และเป็น “หน่วยงานทาง ปกครอง” ซึ่งมีอำนาจดำเนินกิจการทางปกครองใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะ ออก “กฎ” หรือ “คำสั่ง ทางปกครอง” ของสภาวิศวกร

¹⁵ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542. มาตรา 20.

การออกกฎคำสั่งทางปกครองของสภาวิศวกรตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 และ ข้อบังคับสภาวิศวกรไม่มีการกำหนดรูปแบบของการทำคำสั่งทางปกครอง สภาวิศวกรจึงต้องนำรูปแบบ การทำคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 มาใช้ สำนักงาน สภาวิศวกรมีหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกรบริหารงานภายใต้การกำกับดูแลของเลขานุการสภาวิศวกร

ภาพประกอบโครงสร้างของสภาวิศวกร

ดังนั้นคำสั่งของสภาวิศวกรจึงต้องทำตามคำสั่งภายใต้กฎเกณฑ์เงื่อนไขของกฎหมายดังกล่าว คำสั่งทางปกครองอาจทำเป็นหนังสือ หรือวาจา หรือในรูปแบบอื่น การทำคำสั่งจะต้องสามารถสื่อความหมายที่ชัดเจนที่จะทำให้ผู้รับคำสั่งสามารถเข้าใจและทราบถึงคำสั่งนั้นได้อย่างถูกต้อง ส่วนมากจะใช้คำสั่งที่เป็นหนังสือเพราะชัดเจนและเข้าใจถูกต้องหากผิดพลาดสามารถนำหนังสือมาแสดงเป็นหลักฐานยืนยันได้ในการโต้แย้งคำสั่ง เช่น กรณีไม่ออกใบอนุญาตวิศวกรควบคุม กรณีการไม่อนุญาตให้เลื่อนระดับ ฯลฯ

คำสั่งทางปกครองจะต้องมีเหตุผลโดยชอบด้วยกฎหมายและมีเหตุต้องประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ ข้อกฎหมายอ้างอิง และข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจจึงจะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย

2.2.3 วัตถุประสงค์ของสภาวิศวกรและอำนาจหน้าที่ของสภาวิศวกร

สภาวิศวกรเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมีการดำเนินงานโดย ผ่านคณะกรรมการสภาวิศวกร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม
- 2) ส่งเสริมความสามัคคีและใกล้ชิดข้อพิพาทของสมาชิก
- 3) ส่งเสริมสวัสดิการและผดุงเกียรติของสมาชิก
- 4) ควบคุมความประพฤติและการดำเนินงานของผู้ประกอบวิชาชีพควบคุมให้ถูกมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม
- 5) ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้บริการทางด้านวิชาการต่างๆแก่ประชาชนและองค์กรอื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีทางวิศวกรรม
- 6) ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะต่อรัฐเกี่ยวกับนโยบายและปัญหาด้านวิศวกรรมทั้งด้านเทคโนโลยี
- 7) เป็นตัวแทนของผู้ประวิชาชีพวิศวกรรมของประเทศไทย
- 8) ดำเนินการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 8 สภาวิศวกรมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- (2) พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต
- (3) รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม
- (4) รับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

(5) เสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดและการเลิกสาขาวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

(6) ออกข้อบังคับสภาวิศวกรว่าด้วย

(ก) การกำหนดลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๖)

(ข) การรับสมัครเป็นสมาชิก ค่าจดทะเบียนสมาชิก ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก

(ค) การเลือกและการเลือกตั้งกรรมการตามมาตรา ๓๒

(ง) การออกไปอนุญาต อายุใบอนุญาต การพักใช้ใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต และการรับรองความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

(จ) คุณสมบัติ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากการดำรงตำแหน่งของผู้ตรวจตามมาตรา ๒๐ วรรคสอง

(ฉ) หลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตแต่ละระดับตามมาตรา ๔๖

(ช) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๔๕

(ซ) จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม และการประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(ณ) มาตรฐานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

(ญ) การประชุมของที่ประชุมใหญ่สภาวิศวกร

(ฎ) การใด ๆ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

ข้อบังคับสภาวิศวกรนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภานายกพิเศษ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(7) ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาวิศวกร¹⁶

ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 4 ได้นิยามคำว่า “วิชาชีพวิศวกรรมควบคุม” หมายความว่า วิชาชีพวิศวกรรมที่กำหนดในกระทรวง ซึ่งมีข้อสังเกตเกี่ยวกับการออกข้อบังคับของสภาวิศวกรดังนี้

1) การร่างข้อบังคับสภาวิศวกร อาจมีการเสนอโดย สมาชิกสามัญ จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน โดยมีการรับรองและคณะกรรมการสภาวิศวกร โดยคณะกรรมการจัดให้มีการประชุมใหญ่สภาวิศวกรเพื่อพิจารณาร่างข้อบังคับสภาวิศวกรที่มีการเสนอตามความเหมาะสม โดยเสนอเป็นวาระจร แต่ต้องกำหนดเป็นวาระหนังสือ มีการนัดประชุมให้ชัดเจนและเนบร่งบังคับสภา¹⁷

¹⁶ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 . มาตรา 8.

¹⁷ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา 43.

2) การพิจารณาร่างและการบังคับใช้ร่างข้อบังคับ ในที่ประชุมใหญ่ โดยจะต้องมีมติเห็นชอบในที่ประชุมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสามัญสมาชิกที่เข้าประชุม ให้นายสภาวิศวกรเสนอร่างข้อบังคับสภาต่อนายกพิเศษโดยไม่ชักช้า นายกสภาพิเศษอาจยับยั้งร่างข้อบังคับสภาโดยต้องแสดงเหตุผลให้ชัดเจนภายในสามสิบวัน ถ้านายกสภาพิเศษยับยั้งร่างข้อบังคับใดให้คณะกรรมการสภาวิศวกรประชุมอีกครั้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการยับยั้ง ถ้าหากเสียงยืนยันมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการสภาวิศวกรทั้งหมด ให้ถือว่าร่างข้อบังคับนั้นได้รับความเห็นชอบจากนายกสภาพิเศษสามารถนำร่างข้อบังคับมาดำเนินการประกาศใช้ข้อบังคับต่อไปได้

ดังนั้นการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม แม้มีการให้อำนาจหน้าที่การควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม แต่ก็ยังมีฝ่ายบริหารของรัฐ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะสภานายกพิเศษ สามารถทำหน้าที่กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมดังนี้

1) กำกับดูแลการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

2) สั่งให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ

วิศวกรรมควบคุม

2.3 วิธีการควบคุมวิชาชีพวิศวกรรม

วิธีการควบคุมวิชาชีพวิศวกรรมโดยทั่วไปสามารถแบ่งจำแนกได้พอสรุป 4 ประเภทคือ

2.3.1 การกำหนดมาตรฐานความรู้ เช่น การรับรองหลักสูตร หรือการรับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพ Accreditation มีมาตรฐานในหลักสูตรสถาบันสามารถขอรับรองหลักสูตร เพื่อเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพนั้นๆ ได้ เช่น ข้อบังคับวิศวกร ว่าด้วยการรับรองประกาศนียบัตรหรือวุฒิบัตรเทียบเท่าปริญญาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ พ.ศ.2543 และระเบียบสภาวิศวกรว่าด้วยรายวิชาและเนื้อหาวิชาพื้นฐานทางวิศวกรรมศาสตร์ที่สภาวิศวกรจะให้การรับรองปริญญา

การรับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษา ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 สภาวิศวกรมีอำนาจและหน้าที่รับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในการประกอบอาชีพควบคุม ซึ่งคณะกรรมการสภาวิศวกรได้ออกข้อบังคับ ว่าด้วยการรับรองปริญญาในสาขาวิศวกรรม พ.ศ. 2543 พร้อมทั้งออกระเบียบว่าด้วยเกณฑ์การรับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษาเพื่อเทียบปริญญา ประกาศนียบัตรและวุฒิบัตรเทียบเท่าในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ พ.ศ. 2544

สภาวิศวกรจะให้การรับรองจะต้องเป็นวิศวกรรมศาสตรบัณฑิตและวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาบัณฑิตให้เป็นวิศวกร สภาวิศวกรพิจารณาจากองค์ความรู้ในสาขาวิศวกรรมนั้นๆ จะต้องมีความรู้ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ (Basic Science) ความรู้พื้นฐานทางวิศวกรรม (Basic Engineering) ความรู้วิชาเฉพาะทางวิศวกรรม (Specific Engineering)

องค์ประกอบของคณะกรรมการรับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษา ประกอบด้วย

1) ประธานคณะกรรมการ ฯ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษาของสภาวิศวกร โดยตำแหน่ง

2) คณะกรรมการ จำนวน 20 ท่าน มาจาก

2.1) ตัวแทนสภาคณบดี คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาละ 1 ท่าน จำนวน 5 คน

2.2) ตัวแทนจากสมาคมวิชาชีพ อันได้แก่ สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ฯ สมาคมวิศวกรที่ปรึกษาแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรม สาขาละ 1 ท่าน จำนวน 5 ท่าน

2.3) ผู้แทนจากกรรมการสภาวิศวกร สาขาละ 2 ท่าน จำนวน 10 ท่าน

3) อนุกรรมการและเลขานุการ เลือกโดยประธาน

ขั้นตอนการพิจารณารับรองหลักสูตรและสถาบันการศึกษา

1) ขั้นตอนการพิจารณาและตรวจสอบเอกสารของสถาบันการศึกษา ถ้าตรวจสอบเอกสารครบถ้วนและเป็นไปตามเกณฑ์ที่สภาวิศวกรกำหนด คณะกรรมการรับรองหลักสูตรฯ จะนัดหมายการตรวจเยี่ยมสถาบันก่อน หากเอกสารรายงานของสถาบันการศึกษาไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน อีกทั้งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สภาวิศวกรกำหนด คณะกรรมการรับรองหลักสูตรฯ อาจปฏิเสธ เสนอแนะให้สถาบันการศึกษาจัดเตรียมเอกสารเพิ่มเติมและยื่นเสนอมาใหม่

2) ขั้นตอนการตรวจเยี่ยมสถาบันการศึกษา คณะกรรมการรับรองหลักสูตรฯ จะประชุมร่วมกับคณาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและคณาจารย์ผู้สอน เพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติม ตรวจเยี่ยมสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอน การให้บริการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบประกันคุณภาพ

3) ขั้นตอนการเสนอขออนุมัติต่อคณะกรรมการสภาวิศวกร หากสถาบันการศึกษาที่ขอรับรองหลักสูตร ฯ ดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์ที่สภาวิศวกรกำหนด คณะกรรมการฯ จะทำรายงานและเสนอขออนุมัติต่อคณะกรรมการสภาวิศวกร

2.3.2. การกำหนดความสามารถในการปฏิบัติวิชาชีพโดยแยกตามสาขา แขนง ขนาดของงาน
เช่น วิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในปัจจุบันแบ่งเป็น 7 สาขา คือ

1) สาขาวิศวกรรมโยธา

2) สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า

- 3) สาขาวิศวกรรมเครื่องกล
- 4) สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ
- 5) สาขาวิศวกรรมเหมืองแร่
- 6) สาขาวิศวกรรมเคมี
- 7) สาขาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม

วิชาชีพวิศวกรรมควบคุมมีการกำหนดผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมแต่ละสาขาไว้ 4 ระดับ¹⁸ คือ ภาควิศวกรพิเศษ ภาควิศวกร สามัญวิศวกร วุฒิวิศวกร โดยมีการกำหนดขอบเขตและลักษณะของงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ในแต่ละระดับ ยกตัวอย่างเช่น

ภาควิศวกรโยธา¹⁹ (ผู้ที่ประกอบวิชาชีพระดับต้น) สามารถออกแบบคำนวณ ในการก่อสร้างเฉพาะอาคารสูงไม่เกินหรือเทียบเท่าอาคารสูง 3 ชั้น และไม่ใช่อาคารถาวรที่ใช้เป็นอาคารสาธารณะ

สามัญวิศวกรโยธา (ผู้ประกอบวิชาชีพระดับกลาง) สามารถจะออกแบบคำนวณ ควบคุมการก่อสร้าง การพิจารณาตรวจสอบ และวางโครงการการก่อสร้างอาคารได้ แต่ไม่สามารถให้คำปรึกษาได้

วุฒิวิศวกรโยธา (ผู้ประกอบวิชาชีพระดับสูง) สามารถปฏิบัติงานโยธาได้ทุกขนาด

2.3.3 การกำหนดของการปฏิบัติวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เรียกว่า จรรยาบรรณ ทุกวิชาชีพจะมีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยกว้างๆ เพื่อให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพในองค์กรวิชาชีพนั้นถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษเช่น ว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

2.3.4. การกำหนดทางทะเบียน องค์กรวิชาชีพจะมีการจดทะเบียนหรือการขึ้นทะเบียน สมาชิกให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ที่ประกอบวิชาชีพ เพื่อใช้แสดงตนในการประกอบวิชาชีพ และเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกไปประกอบวิชาชีพที่ควบคุม

¹⁸ พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542. มาตรา 46.

¹⁹ กฎกระทรวงฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4 พ.ศ.2508. ออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 ประกอบกับมาตรา 79 ของพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542.

2.4 ประเภทของการออกใบอนุญาตวิศวกรรมควบคุมในประเทศไทย

การประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมจึงมีการกำหนดสาขาวิชาและยังมีการกำหนดประเภทของใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพที่เพิ่มขึ้น โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ภาควิศวกรพิเศษ (Corporate Engineer) ภาควิศวกร (Associate Engineer) สามัญวิศวกร (Charter Engineer) วุฒิวิศวกร (Fellow Engineer)

2.4.1 ใบอนุญาตประเภทภาควิศวกรพิเศษ (Corporate Engineer) ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมได้รับใบอนุญาตออกให้แก่ผู้ที่ไม่มีความรู้แต่มีความสามารถพิเศษหรือมีความรู้แต่อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากแต่สภาวิศวกรเห็นว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาเป็นเวลานาน มีความถนัดเฉพาะเรื่องที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง ดังนั้นใบอนุญาตจึงมีขนาดของงานที่สามารถปฏิบัติงานค่อนข้างจำกัด

2.4.2 ใบอนุญาตภาควิศวกร (Associate Engineer) เป็นใบอนุญาตให้กับผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา แต่ยังไม่มีความรู้ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับวิชาชีพ ใบอนุญาตประเภทนี้มีการจำกัดประเภทของงานบางชนิดที่ไม่สามารถทำงานได้

2.4.3 ใบอนุญาตประเภทสามัญวิศวกร (Charter Engineer) ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตภาควิศวกรที่ปฏิบัติวิชาชีพครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้และมีผลงานที่สมควรในการเลื่อนระดับเป็นประเภทสามัญ อาจมีการทดสอบความรู้จากสภาวิศวกรหรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาวิศวกร

2.4.4 ใบอนุญาตประเภทวุฒิวิศวกร (Fellow Engineer) ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตสามัญวิศวกรที่ปฏิบัติวิชาชีพครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้และมีผลงานที่สมควรต้องผ่านการทดสอบตามหลักเกณฑ์ ในการเลื่อนระดับเป็นประเภทวุฒิวิศวกร ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพประเภทวุฒิวิศวกรสามารถทำงานไม่มีข้อจำกัดจำกัดในขนาดของงานและชนิดของงาน จึงถือว่าเป็นใบอนุญาตขั้นสูงสุดในวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

2.5 การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม

2.5.1.บุคคลธรรมดา

2.5.1.1 คุณสมบัติและขั้นตอนในการขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมประเภทภาคีวิศวกรตามข้อบังคับของสภาวิศวกร ตามข้อบังคับของสภาวิศวกรว่าด้วยการออกใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับภาคี พ.ศ. 2542 มีดังต่อไปนี้

- 1)เป็นผู้มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- 2)จบปริญญาตรีด้านวิศวกรรมในหลักสูตรและสถาบันที่สภาวิศวกรรับรอง
- 3)ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- 4)ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรม
- 5)ไม่เคยต้องโทษจำคุกในคดีที่สภาวิศวกร เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย

เกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

โดยที่ผู้ขอรับใบอนุญาตที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องเป็นสมาชิกสามัญหรือวิสามัญสมาชิกของสภาวิศวกร และถ้าขาดจากสมาชิกภาพเมื่อใดให้ใบอนุญาตของผู้นั้นสิ้นสุดลง และให้ผู้ขอรับใบอนุญาตกรอกแบบฟอร์มคำขอรับใบอนุญาตตามที่สภาวิศวกรกำหนดยื่นต่อหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกรพร้อมด้วยหลักฐานดังต่อไปนี้

- 1) Transcript ตัวจริงภาษาอังกฤษ
- 2) สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประชาชน หรือบัตรประจำตัวข้าราชการ และรูปถ่าย
- 3) ใบรับรองแพทย์ อันแสดงถึงการไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- 4) สำเนาใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมของผู้รับรองคุณสมบัติ

โดยเจ้าของใบอนุญาตต้องลงรับรองสำเนาด้วยตนเอง

5) ในกรณีที่จบจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลจะต้องใบรับรองจากสถาบันที่ระบุวิทยาเขต ในกรณีจบการศึกษาจากต่างประเทศให้นำเอกสารมาประกอบเพิ่มคือ สำเนาปริญญาบัตรและสำเนาหลักสูตรการศึกษา

ทั้งนี้ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องผ่านการอบรมทดสอบความรู้เกี่ยวกับความพร้อมในการประกอบวิชาชีพในด้านความปลอดภัย จรรยาบรรณกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพ และทักษะทางด้านวิศวกรรมตามที่คณะกรรมการสภาวิศวกรกำหนด

คุณสมบัติและขั้นตอนขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในระดับภาคีวิศวกรพิเศษตามข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ.2543 การขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับภาคีวิศวกร กล่าวคือ ผู้ขอรับใบอนุญาตระดับภาคีวิศวกรพิเศษต้องเป็น

สมาชิกสามัญหรือสมาชิกวิสามัญของสภาวิศวกร โดยต้องกรอกข้อความตามแบบคำขอรับใบอนุญาตยื่นต่อหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกร พร้อมด้วยเอกสารดังนี้

1) หลักฐานคุณวุฒิการศึกษา ใบรับรองแพทย์อันแสดงถึงไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

2) สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชนหรือบัตรประจำตัวข้าราชการ รูปถ่าย

3) บัญชีแสดงผลงานและปริญญานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมของผู้ขอรับใบอนุญาตตามแบบที่คณะกรรมการสภาวิศวกรกำหนด โดยให้วิศวกรระดับสามัญวิศวกรขึ้นไปในสาขาหรือแขนงเดียวกันกับผู้ที่ยื่นขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ลงนามรับรอง ซึ่งหลักฐานในข้อแตกต่างข้อหนึ่งกับการขอใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในระดับภาคีวิศวกร

ผู้ขอรับใบอนุญาตระดับภาคีวิศวกรพิเศษต้องมีความรู้และประสบการณ์ตรงกับลักษณะงานที่ขอและต้องผ่านการทดสอบความรู้ตามระเบียบที่คณะกรรมการสภาวิศวกรกำหนดเกี่ยวกับความพร้อมในงานที่ยื่นคำขอและต้องเข้ารับการอบรม ใช้สำหรับผู้ที่ไม่มีสัญชาติไทย นอกจากคุณสมบัติข้างต้นแล้ว ต้องมีหลักฐานของทางราชการที่อนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่าหกเดือนมาประกอบด้วย ผู้ขอรับใบอนุญาตระดับภาคีวิศวกรพิเศษยังสามารถขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมระดับภาคีวิศวกรพิเศษในลักษณะงานอื่นได้อีก ทั้งนี้สามารถยื่นเรื่องขอรับใบอนุญาตได้ครั้งละไม่เกินหนึ่งลักษณะงานเท่าที่มีความรู้ความชำนาญ

2.5.2. นิติบุคคล

ตามพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 มาตรา49 กำหนดให้นิติบุคคลสามารถขอรับใบอนุญาตได้โดยข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ.2543 กำหนดเงื่อนไข กฎเกณฑ์ตลอดถึงคุณสมบัติของนิติบุคคลที่จะขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) นิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลซึ่งมีทุนเป็นของคนต่างด้าวเท่าใดก็ตาม แต่อย่างน้อยนิติบุคคลนั้นต้องมี

1.1) สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในราชอาณาจักร

1.2) นิติบุคคลนั้นต้องมีผู้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพควบคุมดังนี้

ก) ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง หรือ

ข) กรรมการของบริษัทจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหนึ่ง หรือ

ค) สมาชิกในคณะผู้บริหารของนิติบุคคลจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งหนึ่ง หรือ

ง) หุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือ

จ)กรรมการผู้จัดการของบริษัท หรือ

ฉ)ผู้มีอำนาจบริหารแต่ผู้เดียวของนิติบุคคล

2)ไม่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นนิติบุคคลล้มละลาย

3)ไม่ดำเนินการหรือประพฤติดิจรรยาบรรณ หรือมีลักษณะอื่นที่สภาวิศวกรเห็นว่าเข้า
ข่ายลักษณะต้องห้าม

ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมของนิติบุคคลนั้น มีอายุ 1 ปีนับแต่วัน
ออกใบอนุญาต ในการขอรับใบอนุญาตไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ได้กำหนดไว้ตาม
พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542และตามข้อบังคับสภาวิศวกร พ.ศ.2543 โดยให้อำนาจ
คณะกรรมการสภาวิศวกรเป็นผู้พิจารณาว่าอนุญาตหรือไม่อนุญาตภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่ง
อาจมีการกระทบสิทธิของผู้ยื่นคำขอใบอนุญาตในกรณีที่ไม่ได้รับใบอนุญาตหรืออาจก่อให้เกิด
สิทธิกับบุคคลในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมในกรณีที่สภาวิศวกรมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่
อนุญาตให้ประกอบวิชาชีพจึงเป็นคำสั่งทางปกครองของสภาวิศวกรนั่นเอง